

Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi,
Sayı/Issue: 1 – Sayfa / Page: 87-102
ISSN: 2630-600X VAN/TURKEY

Makale Bilgisi / Article Info
Geliş/Received: 15.03.2018 Kabul/Accepted: 19.04.2018

NAMIK KEMAL'İN VATAN YAHUT SİLİSTRE KİTABINDA YER ALAN DEĞERLERİN İNCELENMESİ

AN INVESTIGATION OF VALUES IN THE VATAN YAHUT SILISTRE, NAMIK KEMAL'S BOOK

Naif KARDAŞ
mnkardas13@hotmail.com

Öz

Bu araştırmada amaç Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı kitabının değer aktarımı açısından önemini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel analiz tekniklerinden ‘‘Betimsel Analiz’’ kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kitapta en sık rastlanan değer Allah inancı değeri ($f=82$) olmuştur. Bu değeri sırasıyla millet-aile birliği değeri ($f=51$), yiğitlik-kahramanlık değeri ($f=34$), ahiret inancı değeri ($f=33$), vatan yolunda ölme değeri ($f=31$), vatan sevgisi değeri ($f=23$), sevgi değeri ($f=17$), vatan-millet menfaati değeri ($f=13$), liderlik değeri ($f=12$), vatan toprağını kutsal sayma değeri ($f=12$), sadakat değeri ($f=7$), fedakârlık değeri ($f=7$), vefakârlık değeri ($f=6$), saygı değeri ($f=5$), adalet değeri ($f=4$), dayanışma-muhtaçlara yardım etme değeri ($f=3$), kanunlara-yasalara uyma değeri ($f=2$), vatanın birliği-bölünmezliği değeri ($f=2$), gelenek-tre değeri ($f=2$), alışkanlık değeri ($f=2$), dürüstlük değeri ($f=1$), alçak gönüllülük değeri ($f=1$), ileri görüşlülük ($f=1$), barış değeri ($f=1$), sorumluluk alma değeri ($f=1$), diline sahip çıkma değeri ($f=1$) takip etmiştir. Bu değerlerin doğru anlaşılıp yorumlanmasıyla yeni nesillere aktarımı sağlanmış olacak ve aynı zamanda bu nesiller kendilerini içinde yaşadıkları toplumla btnleştirebileceklerdir. Bu anlamda öğrencilere, çocuklara, gençlere değer eğitiminin verilmesi sürecinde doğru metinlerden yararlanmak gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vatan Yahut Silistre, Değerler Eğitimi, Türkçe ğretimi

Abstract

The purpose of this research is to demonstrate the importance of Namık Kemal's book *VatanYahut Silistre* in terms of value transfer. In the study, " Descriptive Analysis Technique " was used from the qualitative analysis techniques.

According to findings, the most common value in the book has been the belief value of God (f = 82). This value is the value of nation-family association (f = 51), valor-heroism value (f = 34), value of belief in the hereafter (f = 33)), values of love (f = 17), values of fatherland-nation interest (f = 13), value of leadership (f = 12), value of holy counting of fatherland (f = 12), loyalty value (f = 7) (f = 5), justice value (f = 4), value for helping the needy (f = 3), law-abiding value (f = (F = 2), fairness value (f = 1), modesty value (f = 1), advanced (f = (f = 1), peace value (f = 1) and sense of responsibility (f = 1). By interpreting these values correctly, they will be transferred to the new generation and at the same time these generations will be able to integrate themselves with the society they live in.

Keywords: VatanYahutS ilistre, Value Education, Turkish Language Teaching

Giriş

Bir toplumun toplum olarak birlik ve bütünlük içinde yaşamasını, ortak paydada buluşmasını, tek kaynaktan beslenmesini sağlayan temel unsurlar dil ve değerlerdir. Kültürün ana dinamikleri olarak da sayılan bu unsurlar kuşattıkları nesil profillerini kendilerine göre şekillendirerek bu nesillerin yok olup gitmesini engellemekle kalmamış aynı zamanda geleceğe geçmişe de ışık tutarak birlik ve bütünlük içerisinde yürünmesini sağlamıştır.

Bu unsurlardan dil genel olarak; "İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme aracı olarak kullanılan; duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü çok yönlü ve gelişmiş bir sistem" (TDK, 2003) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareketle dilin oluşum ve kullanım aşamalarında değerlerden etkilenecek şekilde şekillendiği ve değerler aracılığıyla da içerisinde anlamlar barındırdığı görülmektedir. Dil, içinde yaşadığı toplumdan ve bu toplumun kültüründen ayrı düşünülemez kadar etkilenmiştir. Ancak etkilenmekle kalmamış aynı zamanda kültürün oluşumunda şekillendirici bir rol üstlenmiştir. Ergin' göre insan dil ile düşünür; her şeyi dil ile anlar, anlatır, tasarlar, ifade eder. Diğer bütün öğretim alanları, diğer bütün dersler, dil temeli üzerine oturur. Bütün bilgilerin ve ilimlerin müşterek vasıtası ve aleti dildir (Ergin,1976: 10). Nitekim dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O, gerek

insan, gerek toplum gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemez olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur (Aksan, 1995:11).

Dil bireylerin içinde yaşadıkları toplumun kültüründen etkilenerek oluşturdıkları, duygu ve düşüncelerini ihtiyari veya gayriihtiyari bir şekilde hedef kitleye aktarmak için kullandıkları görsel ve/veya sözel bir iletişim aracıdır. Şüphesiz ki bu araç tarihin en bilinmedik anlarından itibaren kişiöğluna sayısız şekilde hizmet etmiş ve bu hizmetinin karşılığı olarak da kişiöğlü zamanın ihtiyaçlarına göre onu modernize etmiş, yaşlanıp yok olmaktan kurtarmıştır. Dil bu etkiye karşılık doğal olarak verdiği tepkiyle de kişiöğlunu kendi toplumunun bir parçası olacak şekilde korumakla kalmamış aynı zamanda kişiöğlunun sözcülüğünü yapmak için zamanın ihtiyaçlarına göre kendini yenileyerek kültürün tarih şeridi içerisinde sürekli yenilenen bir unsur olmasını sağlamıştır.

Kişiöğlü ihtiyaçlarını karşılamak için dili türlü türlü şekillerde kullanmıştır. Bazen kendini bir türküyü bazen bir atasözüyle bazen bir ağıtla veya bir ninniyle bazen de bir nutukla ifade etmiştir. Acılarına, sevinçlerine, hüznlerine, özlemlerine, çaresizliklerine yine dil sayesinde vücut vermiştir. Aynı zamanda kişiöğlü tarihin karanlık akışındaki varlığını dil sayesinde aydınlatmıştır. Dil böylelikle kişiöğlü için geçmişi kendisine temel, bugünü harç, yarını ise bina yapan asıl mimarlardandır.

Toplumlar oluşturmak istediği insan profilini yine dil sayesinde şekillendirmiştir. Geleneklerini, göreneklerini, örflerini ve değerlerini dil sayesinde hazır ve gelecek nesillere aktararak kendi varlıklarını sigortalatmışlardır.

Toplumu oluşturan bir diğer unsur da değerlerdir. “Değer kavramı Latince kökenli *valare* sözcüğünden türemiş, kıymetli olmak, güçlü olmak anlamlarında bir sözcüktür. Her türlü amaç ve hedefler; ilgi ve çıkarlar, tutkular, idealler; her türlü güç ve iktidar etkenleri ün ve şan hırsı, övme ve yerme, saygı ve saygısızlık, inanma ve inanmama, sözünde durma veya durmama, dürüst olma ya da olmama, sevgi ve nefret gibi (maddî- manevî, olumlu- olumsuz her türlü, benimsenen ve insan hayatında etkin olan) şeylerdir” (Mengüşoğlu 1983:204) şeklinde tanımlanmaktadır.

Değerler sadece içerisinde yaşanmakta olan hazır zamanın ürünleri gibi görünse de aslında bunlar köklü bir tarihi geçmişe sahip, toplum bireylerinin sosyalleşmesini, birleşmesini, ortak paydada buluşmasını sağlayan kültür renkleridir. “Toplumun tarihi birikimi ile ortaya çıkan değerler; toplumun tamamı tarafından kabul gören; toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve

teşvik gören korunan kabullenif ve inaniflardır. Değerler ve normlar, kültürel kimliğin Őekillenmesinde etkili olan kültür unsurlarıdır.”(Tural 1992: 29).

Değerleri oluşturan kaynaklardan biri de Şüphesiz ki inançlardır. İnançlar, tarih boyunca varlığını ve sistematiğini en az ve en zor değiftiren haliyle kültürel kimliklerin korunmasına en çok hizmet eden messeselerdendir. “Değer; toplumlar, inançlar, ideolojiler veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan her türlü ideolojik veya ilahi kaynaklı duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetlerdir.” (Dönmez ve Yazıcı:2008:187).

Değerler, toplum fertlerinin oturup kalkmasını, ağlayıp gülme hadlerini, sevme sevilme sınırlarını, bir Őeye bağlanma ve o Őeyden kopma gerekçelerini, vatanperverlik duygularını, bayram ve yas günlerini Őekillendiren kültür unsurlarıdır. “Kısaca değerler, bireyin kendisini ve çevresini algılama ve anlamlandırmaya zemin hazırlayan, tercihleri ve tutumları etkileyerek davranışları yönlendiren referans çerçevesidir.”(Güngör 1998; Yapıcı 2009).

Bu değerlerin genç kuşaklara aktarımı eskiden medreselerde, anneli-babalı, dedeli-nineli aile ortamında, sıcak komşuluk ilişkilerinin yaşandığı mahalle ortamında, camii sohbetlerinde, imece usull bağbahçe işlerinde, vs. ortamlarda sağlanırken günümüzde başka fakat modern ve sistemli bir ortam daha kazanmıştır. Bu modern ortamlar yeni nesilleri geleceğe belli amaç ve hedefler doğrultusunda yetiştirmeyi gaye edinen önceden faaliyetleri belirlenmiş eğitim ve ğretim yuvaları olan okullardır.

Küreselleşen ve daha da küreselleşmekte olan ülkemiz teknoloji çağı denen bu çağda sadece komşu ülkelerle etkileşim içerisinde kalmamakta aynı zamanda ilerlemek, kendini yenilemek ve güçlü çağdaş bir ülke olmak için dünya ülkelerinin çoğuyla etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu etkileşim süreci ülkeler arası kültür aktarımının en geniş zeminidir. Bu zeminde Şüphesiz ki sadece maddi kültür ithalat ve ihracatı yapılmamakta aynı zamanda manevi kültürlerde de bir değişim meydana gelmektedir. Ülkemiz söz konusu değişimin getirebileceği zararlardan kendini korumak için gerekli tedbirleri planlayarak faaliyete geçirmek zorundadır. Faaliyete geçirilecek bu planların en etkili Şekilde hayat bulduğu ve kalıcılığının en üst düzeyde olduğu alan yeni nesilleri çocukluğundan itibaren Őekillendirmeye başlayan eğitim kurumlarıdır.

Ülkemizde eğitim programları milli eğitim bakanlığına bağlı talim ve terbiye kurulu tarafından toplumumuz ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Geleceğe doğru yol alıp ilerlemekte

olan ülkemiz nesillerinin değerler bakımından korunması için gerekli tedbirler alınmaktadır. Bu tedbirler ilk olarak eğitim kurumlarında çalışmakta olan öğretmenlerde hayat bulmaktadır. Öğrenciler için önemli model olan öğretmenler kendilerine kazandırılan değerleri üstlendikleri eğitimci rollerini sergileyerek öğrencilere kazandırmaktadırlar. Okullarda okutulan ders kitapları, edebi metinler de toplumun kendiyile var olup güçlü olmasını sağlayan potansiyel eğitim ve değer aktarım kaynaklarıdır. Böylelikle eğitim yeri olan okulların değer, kültür aktarımının en yoğun ve sistematik bir şekilde yapıldığı alanlar olduğu söylenebilir.

“En genel anlamda eğitim, yürürlükteki değerlerin, bilgilerin ve hünelerinin yetişen kuşaklara iletilmesi, kazandırılması şeklinde tanımlanmaktadır ki bu tanım bile okullar ile değerler arasındaki ilişkiyi çok iyi açıklamaktadır.” (Yılmaz, 2008: 93). Okullarda gerçekleştirilen eğitim ve öğretim faaliyetleri sonucu ulaşılmak istenen çıktılar, belli aralıklarla güncellenen öğretim programlarıyla ihtiyaçlara göre yeniden belirlenmektedir.

Genç kuşaklara değerlerin kazandırılmasıyla ulaşılmak istenen insan profilleri öğretim programlarında açık bir şekilde ifadesini bulmuştur. Bunlardan 2006 Türkçe dersi öğretim programında (6-8), toplum tarafından kabul gören değerlerin genç kuşaklara aktarılmasıyla ulaşılmak istenen hedefler genel amaçlar bölümünde şu şekilde yer almıştır: Türk ve Dünya kültür sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları, hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri; millî, manevî, ahlakî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır (MEB 2006).

Okullarda değer aktarımı öğretmenlerin aracılığıyla yapılmaktadır. Değer aktarımında kaynak, öğretmenlerin üstlendiği model rol dışında; ele alınıp incelenen, okunan veya okutulan edebi metinlerdir.

Bu nedenle değer ediniminde okullarda öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmenler, hem derslerde işlediği edebi metinler hem de ders dışında önerdiği okuma kitapları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen ahlakî ve insanî değerleri aktarabilirler (Karatay 2011). Edebiyat eserleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynamaktadır (Kolaç vd. 2012). Değerler aktarımında okuma kitaplarının yeri yadsınmaz. “Özben”e ulaşmak veya onu hatırlamak çoğu kez okuma kitapları sayesinde olmaktadır. Edebiyatımızda yerini almış ve uzun bir geçmişe sahip eserlerden olan Namık Kemal’in Vatan

yahut Silistre adlı kitabı geçmişte de olduğu gibi bugun de okunduğunda, okuyucuyu sarsarak kendine getiren, kendi değerlerini yeniden hatırlatan, göz arđ edilemeyecek kadar kendi yerini koruyan eserlerimizden biridir. Eser milli ve manevi duyuyuş ve duişunuz tarzımızı, millet olarak asıl karakterimizi bize tekrar tekrar hatırlatması açısından önemle üzerinde durulması gereken bir şaheserdir. Bu ve bunun gibi edebiyat eserlerinin, değerlerin kazandırılması ve içselleştirilmesi açısından önemi büyüktür. Bu alışmada Vatan Yahut Silistre adlı eserin değer eğitimi açısında önemi incelenmek istenmiştir.

Amaç

Bu çalışmanın amacı, edebiyatımız yazarlarından olan Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı kitabını Türkçe değer eğitimine katkısı bakımından incelemek ve bu eserden yararlanmanın gerekliliğini ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak incelenen eser Anonim Yayıncılığın 2013 yılında yayınlamış olduğu Namık Kemal'in Vatan yahut Silistre adlı eseridir. Araştırmada ulaşılan verilerin analizinde nitel analiz tekniklerinden olan betimsel analiz uygulanmıştır. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlemek, yorumlamak ve okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve şimşek 2008).

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Kardaş (2015)'ın geliştirdiği ve 33 yerel ve evrensel değerin yer aldığı "Türkçe Değerler Eğitimi Formu" kullanılmıştır. Bu alışmada Kardaş'ın hazırlamış olduğu değerler listesindeki 33 değere eserin içeriği göz önünde bulundurulurken ahiret inancı değeri, vatan yolunda ölme değeri ve vatanın birliği-bölünmezliği değeri eklenmiştir. Tanrı inancı değeri İslamiyet sonrası bir eser incelendiğinden Allah inancı değerine dönüştürülmüştür. Listede var olan değerler şu şekildedir: *Adil olma, dürüstlük, vatan sevgisi, vatan toprağını kutsal sayma, özgürlük-bağımsızlık, barış, aile-millet birliği, dayanışma-muhtaçlara yardım etme, sadakat, vefakârlık, fedakârlık-özgecilik, diline sahip çıkma, duyarlılık-iyilik yapma, vatan millet menfaati, alçak gönüllülük, hoşgrlk, alışkanlık, bilgelik-bilimsellik, ileri görüşlülük, estetik-sanat, sevgi, saygı, büyüklerin sözüne itibar etme, halkın görüşlerini dikkate alma, kahramanlık-yiğitlik, kamunlara-yasalara uyma, misafirperverlik, sorumluluk alma,*

temizlik, sağlıklı yaşamı önemseme, tanrı inancı, liderlik, gelenek-törelere uyma.(Kardaş,2015)

Veri Analizi

Verilerin analizinde nitel analiz tekniklerinden betimsel analiz uygulanmıştır. Bu kapsamda eser değerler formundaki değerler dikkate alınarak titizlikle incelenmiştir. Eserde işlenen değerler, değerlerin nasıl işlendiği, işlenme sıklıkları fişlenerek kodlanmıştır. Son aşamada tespit edilen değerler bir kez daha kontrol edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Tabloda işlenen değerler ve değerlerin işlenme sıklıkları gösterilmiştir. Tabloda işlenen değerler yorumlanmıştır. Tabloda yer verilen değerlerin işlendiği cümleler ilgili eserden alıntılanarak tablodaki veriler desteklenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde Vatan Yahut Silistre eserinde işlenen değerler, bu değerlerin frekans oranları tabloda verilmiştir. Tabloda işlenen değerlerin eserde nasıl yer aldığı, yapılan doğrudan alıntılarla gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Türkçe değerler formunda yer alan 33 değer ile eklenen 3 değer olmak üzere toplam 36 değerden 26'sının farklı frekanslarla eserde işlendiği görülmüş; özgürlük-bağımsızlık, bilgelik-bilimsellik, duyarlılık-iyilik yapma, büyüklerin sözüne itibar etme, estetik sanat, hoşgörü, halkın görüşlerini dikkate alma, misafirperverlik, temizlik ve sağlıklı yaşama değerlerine rastlanmamıştır. Eserde ele alınan değerlere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. Vatan Yahut Silistre eserinde yer işlenen değerlerin frekansları ile ilgili bulgular

Belirlenen Değerler	(f)
1 Allah inancı	82
2 Millet- aile birliği	51
3 Yiğitlik- kahramanlık	34
4 Ahiret inancı	33
5 Vatan yolunda ölme	31
6 Vatan sevgisi	23
7 Sevgi	17
8 Vatan- millet menfaati	13
9 Liderlik	12
10 Vatan toprağını kutsal sayma	12
11 Sadakat	7
12 Fedakarlık- özgecilik	7
13 Vefakarlık	6

14	Saygı	5
15	Adalet	4
16	Dayanışma- muhtaçlara yardım etme	3
17	Vatanın birliği- bölünmezliği	2
18	Kanunlara- yasalara uyma	2
19	Çalışkanlık	2
20	Gelenek- töre	2
21	Dürüstlük	1
22	Alçak gönüllülük	1
23	İleri görüşlülük	1
24	Barış değeri	1
25	Sorumluluk alma	1
26	Diline sahip çıkma	1

Toplam Değer Unsuru 354

Tablo 1 incelendiğin de Vatan yahut Silistre adlı eserde 26 değerden farklı frekanslarla olmak üzere toplamda 354 değer unsuruna rastlanmıştır. Değerlerin frekansları bakımından çok işlenen değerden az işlenen değere göre sıralaması şeklinde aşağıda bulgulara yer verilmiştir:

Allah inancı değeri eserde en çok ($f=82$) işlenen değer olarak görölmektedir. İslamiyet öncesinde tanrı inancına sahip olan Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra bu dine sımsıkı bir şekilde sarılmış, devletler kurarak bu dine sayısız hizmetler etmişlerdir. İslamiyet'in getirmiş olduğu kuralları benimseyen ve ona göre hayatlarına şekil veren Türkler, bu kuralları kendilerine kılavuz-rehber görmüş; mutluluklarında, hüznlerinde ve en çaresiz anlarında dahi İslamiyet'le kabul ettikleri kurallara göre davranmışlardır. Eserde de Allah inancı değeri şu şekilde işlenmiştir: '*...Günde bin kere kendini öldürmeyi planlardı. Sonra bu dünyaya kendi iradesiyle gelmediğini düşünür, öteki dünyaya da kendi isteğiyle gitme hakkını kendinde göremezdi. Allah'ın hikmetine, insanın bahtına, dünyanın haline dair ne okumuş, ne işitmişse, hepsi her dakika gözünün önünden geçiyordu. Allah'ını severdi, ona kulluk ederdi, fakat o kadar gözü korkmuştu ki, merhamet istemeye bile cesareti yoktu.*' (Sf. 57)

'Cenab-ı Allah'a binlerce kez şükürler olsun... şunların boş yere telef olmasına sebep olaydım, ya çıldırırdım, ya kendime kıyardım. şükürler olsun, Allah yardım etti.' (sf. 90)

Millet-aile birliği değeri eserde en çok ($f=51$) işlenen ikinci değerdir. Toplumu asıl oluşturan unsurlar aile ve aile temelinin inşa ettiği millettir. Aile bir toplumu oluşturan en küçük sosyal müessesedir. Bu müessese, içinde bulunduğu milleti var ederken kendi değerlerini esas

alır. Yani millet, küçük bir millet olan ailenin bileşenleriyle mevcuttur. Aileyi inşa eden değerleri aynı zamanda milleti inşa eden değerler olarak da ele alabiliriz. Millet-aile birliğini sağlayan en önemli unsur sevgi ve dayanışma unsurlarıdır. Millet-aile birliği değeri eserde şu ifadelerle de karşılığını bulmuştur: “... Annemi gözümün önüne getirmek istiyorum da o bile mümkün olmuyor. Zavallı kadının belki mezarda gözlerine baksalar hâlâ gözbebeğinde çok sevdiği Zekiye’si bulunur.” (sf. 36)

“... İşte dünyaya geldiğim günden beri hasretini çektiğim babam... Şimdi sen inanmazsın... Senin için öleceğime de inanmamıştın... Bak! Bir kere gözlerine bak! Annem de benim için gönlünde bir kederi olduğu zaman yüzüme aynen böyle bakardı... Bak! Yürüyüşüne dikkat et, kardeşim de bir telaş olduğu zaman tıpkı böyle gezinirdi. Şimdi benim için ağlıyor değil mi? Ben de biri için ağladığım zaman böyle ellerimle gözlerimi kaparım. Vallahi babam, billahi babam!..” (sf. 96)

Yiğitlik- kahramanlık değeri eserde üçüncü sırada en çok (f=34) işlenen değerdir. Türk toplumunun karakteristik özelliklerinden olan yiğitlik-kahramanlık değeri, toplumun sahip olduğu köklü ve destansı geçmişe de dayanılarak Türk edebiyat eserlerinde çokça işlenmiştir. Ülke çıkarları için canını hiçe sayan bireyler yetiştiren toplumumuzun yaşam dinamiğini de oluşturan bu değer eserde şu ifadelerle de yerini almıştır: “ Sayıları yaklaşık olarak on bin kadardı... Üç yüz kişiyle karşılaştık. Üç saat çarpıştık. Üç saatte... Ah üç saatte... Arkadaşların hepsi toprak oldu, hepsi ahirete intikal etti. Fakat en güçsüzü bile en az iki düşmanı da beraber götürdü. Cesetleri yerde yatıyor. Düşman hâlâ, uyuyan aslan görmüş kartal gibi, birine bile yaklaşmıyor, yanlarında dolaşıyor. Beyim üç yüz kişiydik. On bin süngüye karşı durduk... Osmanlı ne demekmiş, onlara gösterdik.” (sf. 52)

“Atın! Atın topları! Uyumakta olan aslanları uyandırın. Şimdi suratlarını karşınızda; pençelerini göğsünüzde bulursunuz... Bizi istihkâm içinde görünce, kendini daha yiğit sanmaz ya... Hadi bire iki... Bire beş gelsinler... Biz, kurşunu göğsümüzle, süngüsünü gönlümüzle karşılamaya hazırız. Fakat o böyle bir kahramanlığı kalabalığıyla bastırmak isteyince, biz de demire karşı taşı tutarız.” (sf. 62)

Bu dünyadan daha başka ve ebedi bir hayatın olması anlamına gelen ahiret inancına göre; ahirette, dünyada belli karşılıklar sonucu ulaşılabilecek makamları da içinde bulundurmaktadır. Ahiret inancı; böyle bir hayata inanan milletimize de, vaat edilen makamlara ulaşmak için bir gayret nedeniyle ayrılık hüznünü yaşayanlara da bir buluşma ve kavuşma zamanı olarak da eserlerde işlenmiş bir değerdir. Ahiret inancı değeri eserde şu ifadelerle de işlenmiştir: “... Zavallı adam kayboldu diye beni avutmak istiyor. Zekiye de gitti, öyle mi? Dünyaya

yapayalnız geldim. Geldiğim gibi yapayalnız kaldım. Zaten savaş esnasında vatanın sınırlarıyla öte dünyanın sınırı arasında ne fark vardır? Ölüme meleği Azrail başucumuzda dolaşıp duruyor. Bugün olmazsa yarın gider, hepsini görürüm.” (sf. 54)

“... Ne şerefti benim için, on iki bin mert gibi dövüşerek şehit olmak... şu gördüğümüz dünyada yaşamak öyle bir büyüklüğün acaba bir dakikasına, hatta bir saniyesine değer mi?” (sf. 91)

Vatanı için canını seve seve veren bireyler yetiştiren Türk milleti, tarih boyunca “ölürsem şehit kalırsam gazi” duygusunu, kendilerine temel ilke olarak kabul eden ordularıyla sayısız zaferler kazanmıştır. Bu zaferlerin kazanılmasının ve yiğitlik-kahramanlık değerlerinin asıl kaynağı “vatan içinse can önemsizdir” duygusudur. Bu duyguyla hareket eden milletimiz, “önce vatan” sloganıyla canın, vatanın selameti ve bekası için tereddütsüzce verilmesi gerektiği fikrini kabul etmekle kalmamış aynı zamanda tarihin şehadetiyle de bunu uygulamaktan çekinmemiştir. Vatan yolunda ölme değeri eserde şu ifadelerle de işlenmiştir: *“Tamam anlaşıldı... Pekâlâ! Siz de bizim gibi vatan yolunda ölmek istiyorsunuz. Gayretiniz Allah katında boşa gitmez. Canınız giderse namınız geride kalır. İnsan olana öldükten sonra güzel bir nam bırakmak, belki hiç ölmekten hayırlıdır. Gönünüzü ferah tutun, ölümden kaçmak insana yakışmaz.” (sf. 49)*

“Allah Allah! Hasta olan adam ölemez mi? Kumandanım, siz emredin; ben vatanım için hastayken de ölürüm, sağlamken de ölürüm... Bir kere ölüp de dirilsem, yine ölürüm...” (sf. 70)

Vatan sevgisi değeri İslam dininde “vatanı sevmek imandandır” şeklinde bir dayanak bulduğundan üzerinde en çok durulan değerlerdendir. Vatan sevgisinin birçok sevgi türünün üzerinde bir sevgi olarak da eserlerde işlenmiştir. Vatan yahut Silistre adlı bu eserde şu ifadelerle de yerini almıştır: *“Ah, Zekiye! Zekiye! Gönümde, senin sevginle vatan sevgisini denemeye kalkma! Bunu sakın unutma! Öyle bir deneme, beni öldürür. Fakat yine de vatanım için öldürür.” (sf. 77)*

Sevgi toplumları bir arada tutan en kuvvetli bağdır. Düşmanlıklar, ancak bu bağların çözülmesi sonucu meydana gelir. İnsanlar arasında bağlılığın nedeni de sevgi temellidir. Sevgi değeri eserde şu ifadelerle de yer almıştır: *“Álemleri sevgi üzerine inşa eden Rabbimizin bin bir ismine yemin ediyorum ki, dünyada da, öteki dünyada da Zekiye senindir, senin kulundur.” (sf. 31)*

Vatan- millet menfaati söz konusu olduğunda canını bile vermekten çekinmeyen bir toplum için can kadar kıymetli olmayan diğer her şeyden vazgeçmemek düşünülemez. Bu değerlerle nesillerini yetiştiren bir toplum olan Türk toplumu, vatan-millet menfaatini öncelikli amaçlardan kabul etmektedir. Vatan-millet menfaati değeri eserde şu

ifadelerle de yerini almıştır: *“Vatan... Vatan... Vatan söz konusu olunca ben ne diyebilirim? Ben... Ben ne diyebilirim ki?”* (sf. 30)

“... Sevgilim, sen beni vatanın için terk ettin, ben kimin için terk edeyim?” (sf. 35)

“ Biz, vatan için her dakika ölmeye koşuyoruz, ölmüyoruz. Demek ki vatanın yaşamasına hizmet için yaratılmışız.” (sf. 78)

Medeniyetlere beşiklik yapan, toplumların tarihlerini içinde saklayan vatan, aynı zamanda inançların da yaşanmasına ortam sağlayan, geleceğin inşa edilmesinin temeli olan, uğrunda nice canların verildiği, sınırları belirlenmiş toprak parçasıdır. Bu ve daha birçok nedenden dolayı kutsal sayılan vatanın sağ ve tek parça olacak şekilde yaşaması amaçlanır. Vatan toprağını kutsal sayma değeri eserde şu ifadelerle de yer bulmuştur: *“ Benden ne istiyorsunuz? Vatan da Allah’ın bir dergâhı gibidir. Dergâha gelen kurbanın semizliğine, zayıflığına bakılır mı?”*(sf. 50)

“... Bence vatan, imanla beraberdir. Vatanını sevmeyen Allah’ını da sevmez...”(sf. 65)

“... Hele vatanın kutsal topraklarının bir yabancının kirli ayağıyla çiğnendiğini görsün...

En zayıfı dişiyile kılıca, eliyle kurşuna karşı geliyor.”(sf. 63)

Toplumların tarihten silinmesinin nedeni de yücelmesinin vesilesi de bu toplumlara yönlendiren liderler olabilir. Liderler içinde buldukları toplumların lokomotifliğini üstlenir. Böyle bir durumda liderlerin kitleleri peşlerinden sürükleyebilecek zekâyâ sahip olmakla birlikte, bu zekâyı pratiğe dökme kabiliyetine ve örnek alınacak bir karaktere de sahip olmaları beklenir. Liderlik değeri eserde şu ifadelerle de yer almıştır: *“Sen de kendini feda edersen bu savaşı kim idare edecek? Herkesin yüreğinde gördüğün kuvveti sen kendi aklında görmüyor musun? Senden emir almayınca kim ne yapacağını nerden bilecek? Kendini helak edip, orduyu başsız bırakacaksın; sonra da kollar, ayaklar çalışıyor diyeceksin! Allah aşkına etme! Vatan evlatlarına biraz merhamet et!”*(sf. 72)

“Şu tabyada hepimiz birer ceset gibiydik, ruhumuz sendin. Ölümünden korkmadığını gördüğümüz için hiç kimse korkmadı. Zaten ruh ölümden hiç korkar mı? Herkese numune-i imtisal oldun. Ne övmek ne de övünmek için söylemiyorum; benden, kızından, Abdullah’tan başka kimde gayret gördünse, o gayretin bir kısmı da senin sayendedir.” (sf. 97)

Fedakârlık- özgecilik; *“... Elinden tutup düşman cephanesinin başına götürmek mümkün olsa, kalede bu fedakârlığı göze alacak bin tane korkusuz yiğit bulurum.”* (sf. 71)

Sadakat; ‘‘ İnaşallah sağ-ısalim gelirsin. O vakit burada bir kul bulursun. Ben her vakit kulunum...’’ (sf. 31)

Vefakârlık; ‘‘... Sen geberdin mi? şu karşındakiler sağ değil mi? Yardım gelip de ne olacak? Asker, bu kalenin her yerinde var! Sen bu vatanın ekmeğini yemedin mi? Sen bu vatanın sayesinde geğinmiyor musun? Uşaklığa bile hakkın yokken, bu rütbeye gelmişsin.’’ (sf. 67)

Saygı; ‘‘ İSLAM BEY: Önce Miralay’ı görsek daha uygun olmaz mı? ABDULLAH ÇAVUş: O zaten bize geliyor!

İSLAM BEY: Keşke biz onun yanına gitseydik!’’ (sf. 80)

Adalet; ‘‘ Sen Allah’ın adaleti nedir bilmez misin?’’ (sf. 33)

‘‘ Hakkın adaletine, vatanın büyüklüğüne inancımı unuttun mu?’’ (sf. 79)

Dayanışma- muhtaçlara yardım etme; ‘‘... Günde birkaç fakiri besleyip doyururken, benim için bugün burada bir lokma ekmeğe muhtaç hale geldin... Bir yaralıya hizmet ediyorsun...’’(sf. 65)

‘‘Askerini Tuna’nın başka tarafına sevk etmeyecekler mi? Oradakiler de bizim kardeşlerimiz. Birkaç kişiye daha bu topraklarda öldürürsek ne olur sanki?’’ (sf. 84)

Eserde işlenen diğer değerler de şunlardır: Vatanın birliği-bölünmezliği değeri (f=2), gelenek-töre değerleri (f=2), çalışkanlık değerleri (f=2), kanunlara-yasalara uyma değerleri (f=2), dürüstlük değerleri (f=1), alçaık gönüllülük değerleri (f=1), ileri görüşlülük değerleri (f=1), barış değerleri (f=1), sorumluluk alma değerleri (f=1), diline sahip çıkma değerleri (f=1).

Sonuç

Değerlerin aktarımında edebi kitapların yeri yadsınamaz. Edebi kitaplar oluşturulurken, onları oluşturan toplumlardan etkilenmeleri söz konusudur. Kültürel birikimin sonucu oluşan edebi kitaplar, oluştukları topluma ayna görevi üstlenirler. Edebi kitaplar, içinde oluştukları toplumun geleneklerini-göreneklerini, örf ve adetlerini, törelerini, inançlarını, vs. kültürel değerlerini yansıtır. Bu bakımdan değerlerin aktarımında önemli rol oynamaktadırlar.

Bir toplumun geleceğine teminatla ulaşması için geleneğini, tarihini, değerlerini bolca işlemiş kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu kaynaklar sayesinde toplum kendi benliğini tekrar gündemine alarak vereceği kararlarda, atacağı adımlarda daha sağlıklı davranabilir. Yazılan her kitap faydalı olmayabilir. Faydalı olmamakla birlikte toplumun manevi değerlerine zarar verebilecek sonuçlar doğurabilecek kitapların varlığı da söz konusudur. Bu nedenle kaynaklar sečilirken yazarlarının kaleme aldığı yazılarını hangi şuurla kaleme aldığını bilmek, yeni nesillere eserler sunulurken önceden tedbir olarak o

eserleri incelemek olası zararların önünü almak bakımından yararlı olacaktır.

Tarih ve değerlerimiz açısından toplumumuza büyük faydaları dokunmuş bir sanatçımız olan Namık Kemal, eserlerini gönlünde besleyip büyüttüğü vatan aşkıyla yoğurarak ele almıştır. Okuyucularına sunduğu eserleriyle okuyucularını kendi döneminde sarsmayı başardığı gibi günümüzde de aynı etkiyi okuyucularında uyandırdığı söylenebilir. Namık Kemal'in değerlerine sahip çıkarak kaleme aldığı eserlerinden biri olan Vatan Yahut Silistre adlı eseri üzerinde durulması gereken şaheserlerimizden biridir. Eser incelendiğinde değerlerin çok yoğun bir şekilde işlendiği görülür. Elde edilen bulgulara göre Vatan yahut Silistre adlı bu eserde en sık rastlanan değer Allah inancı değeri ($f=82$) olmuştur. Bu değeri sırasıyla millet-aile birliği değeri ($f=51$), yiğitlik-kahramanlık değeri ($f=34$), ahiret inancı değeri ($f=33$), vatan yolunda ölme değeri ($f=31$), vatan sevgisi değeri ($f=23$), sevgi değeri ($f=17$), vatan-millet menfaati değeri ($f=13$), liderlik değeri ($f=12$), vatan toprağını kutsal sayma değeri ($f=12$), sadakat değeri ($f=7$), fedakârlık değeri ($f=7$), vefakârlık değeri ($f=6$), saygı değeri ($f=5$), adalet değeri ($f=4$), dayanışma-muhtaçlara yardım etme değeri ($f=3$), kanunlara-yasalara uyma değeri ($f=2$), vatanın birliği-bölünmezliği değeri ($f=2$), gelenek-töre değeri ($f=2$), çalışkanlık değeri ($f=2$), dürüstlük değeri ($f=1$), alçak gönüllülük değeri ($f=1$), ileri görüşlülük ($f=1$), barış değeri ($f=1$), sorumluluk alma değeri ($f=1$), diline sahip çıkma değeri ($f=1$) takip etmiştir. Sayılan bunca değer ve değer unsuruna rağmen eserde tüm değer ve değer unsurlarının bunlarla sınırlı olduğunu iddia etmek yanlış olacaktır. Çünkü bu çalışmada incelenen değerler, yararlanılan değerler formundan 33 değer ve eserin içeriğinin göz önünde bulundurulmasıyla belirlenen 3 değerle birlikte toplam 36 değerle sınırlıdır. Bu eser üzerinde farklı kapsamda değerler formuyla yapılacak bir çalışmada daha çok değer ve değer unsuruna rastlamak mümkün olabilir.

Değerler eğitimi üzerine son yıllarda çok sayıda araştırma yapılmıştır (Akkaya, 2014; Batur ve Yücel, 2012; Karatay, 2017; Kardaş, 2015a; 2015b, 2015c; 2017; Özbay vd., 2011; Sallabaş, 2012; Susar Kırmızı, 2014; Şen , 2008, Tunagür ve Kardaş, 2017a; Tunagür ve Kardaş 2017b). Değerler eğitimi üzerine yapılan bu eserlerde milletin hafızasında yer edinmiş, milli eserler değerler eğitimine katkıları açısından değerlendirilmiştir. Türkçe eğitimi alanında yapılan bu çalışmaların bulgularından hareketle alan eğitimcilerine, milli değerler bakımından zengin milli eserlerin değerler eğitiminde kullanılması yönünde önerilerde bulunmaktadır. Söz konusu

çalışmalarda ulaşılan sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Türk edebiyatının önemli eserlerinden olan Namık Kemal'in Vatan Yahut Silistre adlı eserinde Türk toplumunun milli değerlerine büyük ölçüde yer verildiği anlaşılmıştır. Eserde 26 farklı değerden 354 değer unsurunun bulunması, eserin değerler aktarımında önemli bir kaynak olduğunu göstermektedir. Değerler aktarımında önemli bir yere sahip olan ve Türkçe dersi için önemli bir materyal olabilecek bu eserin, okuma saatlerinde, metni anlama ve değerlendirme etkinliklerinde değerlerin kazandırılması amacıyla kullanımı faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dil bilim*. Ankara: TDK Yay.
- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl 2, Sayı 2/1, 312-324.
- Batur Z., Yücel Z. (2012). Ahmet Efe'nin Çocuk Hikayelerinde Değer Eğitim ve Hikayelerin Türkçe Eğitime Katkısı, *Turkish Studes*, Cilt:7, No:4, 1031-1049.
- Dönmez, C., Yazıcı, K. (2008). *T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Emine K. (2012). Öğretmen Adaylarının Dil Eğitiminde Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri", (Erişim Tarihi: 31 Ekim 2013)
- Ergin, M. (1976). *Türk Dili Lise I*. Ankara: MEB Yay.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Karatay, H. (2007). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi *Türk. Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3, s.463-475.
- Kardaş, M.N. (2015a). Orhun Abidelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Açısından Önemi II: Kül Tigin Abidesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S. Hüseyin Hüsnü Tekişik Özel Sayısı.
- Kardaş, M. N. (2015b). Orhun Abidelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından Önem III: Bilge Kağan Abidesi. *Türk & İslam Dünyası Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 2, 55-70.
- Kardaş, M.N. ve Cemal, S. (2017). Değerler Eğitimi ve Türkçe Öğretiminde Değer Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalara İlişkin Kaynakça Denemesi. *KSBD*, y. 9, s.383-412
- Kardaş, M. N. ve İl İ. (2015c). Orhun Abdelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Açısından Önem: I Tonyukuk Abidesi.

- InternatonalJournal of Languages' EducatonandTeachng*, Clt 3/1, 273-287.
- MEB (2006). *2005 İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8. Sınıflar)Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mengüşoğlu, T. (1983). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Özbay M. Ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergs*, 1(1),21-31.
- Sallabaş, M.E. (2012). Ömer Seyfettin Hikâyelerinin Türkçe Öğretiminde Değer Aktarımı Bakımından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.59-68.
- Susar Kırmızı, F. (2014). 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Metinlerinde Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitim Dergisi*, Clt 12, No. 27, 217-259.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergsi*, 1(5), 763-780.
- TDK (2003). *Büyük Türkçe Sözlük. Gramer Terimleri Sözlüğü*.
- Tunagür M., Kardeş, M.N.,(2017a). 2000 Yılı Sonrasında Yayımlanan Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Değer Aktarımı, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, vol.12, no.14, pp.431-464.
- Tunagür M., Kardeş, M.N.,(2017b). 2000 Yılı ve Öncesinde Öncesinde Yayımlanan Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerinde Değer Aktarımı, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14/40 , 159-1780.
- Tural,S. (1992). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdâd Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, K. (2008). *Eğitim Yönetiminde Değerler*. Ankara: Pegem Akademi.